

Voorbereidingspredikatie uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 29 oktober 1952 te Bennekom

Gezongen: Psalm 136:1, 2, 3 en 4.

Gelezen: 1 Korinthe 11:17-34.

Gebed:

O, algenoegzaam en aanbiddelijk Opperwezen, wat zijt Ge goed, zoals we gezongen hebben. Gij waarschuwt ons, ernstig, hartelijk, gedurig, en Ge roept ons toe: ‘Keer weder’, en dan wijst Ge ons de weg aan welke Gij wilt dat wij verkiezen en bewandelen zullen. Ach, doe ons opmerken, ter harte nemen, gehoorzamen.

Gij hebt ons, Heere, nog bewaard en ons geschonken niet alleen het leven, maar ook de gezondheid en de krachten. Wij zijn op velerlei wijze gezegend, rijk gezegend. Ach, doe ons opmerken, en geef dat Uw goeder-tierenheden ons leiden mogen tot U. Bij U is het leven, de gerechtigheid, de kracht, de betrouwbare leiding. Bij U ook is de toekomst. Laat ons vragen naar U, laat ons naar U blijven vragen, laat ons al den dag naar U vragen. Gij zijt het waard, Gij wilt dat wij het doen zullen – en mogen we het doen, het is zeker tot groot profijt. We zingen toch: ‘God zal Zelf zijn Leidsman wezen; leren, hoe hij wandelen moet.’ En dat, Heere, is geen frase, geen woord, geen zinledige uitdrukking, maar het is waarachtig. Zo zijt Gij, en op deze wijze handelt Gij. Gij wordt niet tevergeefs gezocht. Het is mogelijk dat Ge het antwoord uitstelt, maar, waar het erom gaat, daar wordt het ook gevonden, vroeg of laat, tot eer van U en tot zaligheid van de vrager.

Zie ons aan en gedenk ons in de Heere Jezus. Ieder van ons heeft dat volstrekt nodig. Want in onszelf zijn en blijven wij ten enenmale verwerpelijk. Ach, wat zou er van ons allen worden als er geen genade was, geen gerechtigheid buiten ons. We zouden allen moeten omkomen. Schenk ons in deze ogenblikken wat we behoeven om in eenvoud en oprechtheid des harten iets te kunnen zeggen. Laat dit zijn tot verheerlijking van U, wezen overeenkomstig de waarheid, en laat het dienen tot heil.

Gedenk onze zieken, hen die ernstig ziek zijn, lichamelijk of geestelijk ziek zijn. Leer hen U nodig hebben en van U gebruikmaken.

Wil Uw Kerk, hier en elders, onderhouden, troosten, sterken, kastijden, uitbreiden.

Wil U ontfermen over ons volk, de regering, de koninklijke familie, de volkeren in het algemeen. Onttrekt U zich niet geheel.

Amen.

Gezongen: Psalm 32:1 en 6.

Het is, mijn zeer geachte toehoorders, ons voornemen om hier, als het de Heere behaagt het te geven, nog eens voor het einde van het jaar des Heeren Avondmaal te vieren. Met het oog hierop zouden we dan graag in deze ogenblikken een woord willen spreken, een woord van voorbereiding.

We weten allen dat wij, protestants-gereformeerde gemeente, twee sacramenten hebben. De Roomse kerk heeft er zeven. Maar wij hebben er maar twee, en hieraan hebben we genoeg. Deze twee sacramenten zijn dat van de Heilige Doop en dat van het Heilig Avondmaal. Als een kind geboren is, dan moet het groeien, en zo is het ook in het geestelijke. Als iemand geboren, wédergeboren is, dan moet hij opwassen, opwassen in de kennis en in de genade die in Jezus Christus is.

Nu is de Heilige Doop het sacrament van de geboorte. Hoe weten we dat? Hoe verstaan we dat? Wel, dat verstaan we niet voordat we de wedergeboorte of de vernieuwing beléven. Want de apostel Paulus heeft al onze kennis neergeslagen, de kennis die we hebben buiten de kennis van het geloof. In dit woord bijvoorbeeld: ‘De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden’ (1 Kor. 2:14).

Neem nu een mens die wedergeboren is. Het is – laat ons veronderstellen dat gij deze mens zijt – het is vandaag gebeurd, of gisteren, of al vroeger. En nu krijgt ge het formulier van de Heilige Doop onder de ogen. Gij leest het formulier. Wel, zegt ge, wel, dat had ik nooit kunnen denken. Daar staat wat ik doorleefd heb, wat ik vandaag doorleefd heb! Een mens die zojuist wedergeboren is, heeft nog niet veel vrijmoedigheid om te spreken over rechtvaardigmaking en over heiligmaking, over gestorven zijn. Want hij is gekomen tot de Heere Jezus ‘bevende als een vogeltje uit Egypte’ (Hos. 11:11). Maar ja, hij leest en hij herleest: het staat er! In het

formulier van de Heilige Doop staat wat hij nu doorleefd heeft. En zo zeggen wij u dat het sacrament van de Heilige Doop is het sacrament van onze inlijving in de Gemeente van de Heere Jezus Christus.

We hebben gezegd dat als een kind geboren is, dat het moet opgroeien, toenemen – zoals de Heere Jezus ook, in grootte (Luk. 2:52). En daar is voedsel voor nodig, en de moeder verblijdt zich als het kind honger heeft en het voedsel goed kan verdragen. Zo is het nu ook in het geestelijke. Als een mens wedergeboren is, dan haakt en snakt hij naar voedsel. Naar ander voedsel dan hij gezocht had. Hij had eigenlijk naar geen voedsel nog gesnakt. Maar we zeggen nu: naar ander voedsel. Naar voedsel – en zo zegt de apostel Petrus, het is u bekend, in 1 Petrus 2, het tweede vers: ‘Als nieuwgeboren kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk’ – het Woord – ‘opdat gij door dezelve moogt opwassen.’

‘Redelijke onvervalste melk.’ Ik zeg: dat is het Woord. Dat is voor iedereen zo ‘waarheid’, voor ieder die godsdienstig is. Maar de werkelijkheid is heel anders, want wij trachten ons te voeden met onze eigen opvattingen, en wij hebben een vriend, of een vriend of wat, of een predikant, of een kring van mensen, en wij trachten om wat daar beleden en gezegd wordt ons toe te eigenen, er ons mee te voeden. Maar nu moeten we leren ons te voeden met het blote Woord van God. En dit is een werk dat tijd vereist en voor vlees en bloed grote moeite veroorzaakt. Een werk ook waardoor we vrijwel alleen komen te staan.

Nu, van deze voeding en van het opwassen ten gevolge van deze voeding is nu het Heilig Avondmaal het sacrament. En zo hebben wij er twee, en we hebben gezegd dat we er ook genoeg aan hebben. En inderdaad, dit is zo. Eerst de geboorte en dan de groei.

Maar nu, begin nu maar u te onderzoeken, en vraag u maar af of u geboren zijt. En dan kunt u verder uzelf onderzoeken of ge toeneemt en leert om het Woord des Heeren te hebben als uw voedsel. En dit moet alles een werk zijn waar alle mensen buiten blijven, waarbij u met de Heere alleen zijt.

Nu een vraag. Wie heeft recht om het sacrament te gebruiken, dat van de Heilige Doop zowel als dat van het Heilig Avondmaal? Ik noem u het antwoord, maar u weet het zo goed als ik: dat zijn de gelovigen, want dat zegt het Woord, en ge vindt het in de formulieren die door wat eens de

Nederlandse Hervormde Kerk was, zijn opgesteld voor de bediening van de Doop en het Heilig Avondmaal.

Als u nu deze formulieren voor u neemt – ge zult het zonder twijfel allen weleens gedaan hebben – als u nu deze formulieren voor u neemt, dan vindt u dat (wij spreken nu alleen over het sacrament van het Heilig Avondmaal) recht tot dit sacrament heeft, hij die gelooft. Er staat in dit formulier: ‘welke’, sprekende over het Avondmaal, ‘Christus alleen voor Zijn gelovigen verordineerd heeft.’ Wij moeten dus om deel te kunnen en te mogen nemen, te mogen en te kunnen nemen, gelovig zijn. De apostel Paulus zegt: ‘Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde’ (Rom. 14:23). Verstaat u dat al? Hebt u dit al geleerd? Heeft uw hart hier begrip van, van deze woorden? ‘Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.’ Veronderstel, u en ik waren tezamen en wij legden elkander de vraag voor: wat betekent dat, wat zegt de apostel daar: ‘Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde’? Zouden we in staat zijn om deze vraag overeenkomstig de Heilige Schrift te beantwoorden?

Men moet in de Heere Jezus zijn om recht te hebben tot het sacrament. In de Heere Jezus. Kerken en groepen zeggen: ‘En de bekommerden dan, en de kleinen?’ Als dit niet zo veelvuldig voorkwam, u kunt er van overtuigd zijn dat ik dit niet noemen zou. Want het ligt me helemaal niet. Ik ga liever rechtdoor. De waarheid is zo kostelijk, zo heerlijk, zo uitnemend, dat ik het liefst ermee doorga. Dat men een gelovige moet zijn, zal waarschijnlijk wel toegegeven worden door ieder die godsdienstig is. Welnu dan, maar wat is dan de vrucht van het geloof? Wat doet dan het geloof? Als het geloof in zijn werking treedt, wat doet het dan? Of doet het niets? Wat doet het? Zich verenigen met de Heere Jezus. Dat is de eerste daad van het geloof: zich verenigen met de Heere Jezus. En in deze daad openbaart de mens én dat hij leeft én dat hem het geloof geschonken is.

Ge merkt het op: de kwestie wat leven is, laat ik hier geheel onbesproken. Dat is ook al iets waar ik helemaal niet op gesteld ben. Ik houd helemaal niet van theoretiseren en twisten over de waarheid, want de dingen zijn voor mij zo eenvoudig, nog eens, en zo heerlijk, dat ik er in het geheel niet over twisten wil. En ik sta hier ook niet voor u om te theoretiseren of te twisten, maar om u de rechte weg te wijzen.

De werking van het geloof is zich te verenigen met de Heere Jezus.

Sprak iemand dat tegen, wel die zal onmiddellijk openbaren dat hij het geloof niet verstaat, en naar alle waarschijnlijkheid ook niet bezit.

Zal een mens zich het recht toe-eigenen aan de dis des Heeren zijn plaats in te nemen, dan moet hij gerechtvaardigd en geheiligd zijn. Nu schrikt men alweer: gerechtvaardigd en geheiligd zijn! ‘Dus men moet een bevestigd christen wezen om aan het Avondmaal te kunnen deelnemen?’ Nee, nee, verknoei de dingen niet, breng geen verwarring teweeg. Als een mens gerechtvaardigd en geheiligd is, dan is hij nog geen bevestigd christen. Bevestiging – hoe krijgen we bevestiging in het gewone leven? Immers door ervaring en door oefening. Zo is het in het geestelijke leven ook. Alleen door ervaring en door beoefening. En een mens die daar door de wedergeboorte pas zijn ogen opgeslagen heeft in een nieuwe wereld waarin gerechtigheid is, is toch nog iemand zonder ervaring en zonder oefening?

Rechtvaardigmaking en heiligmaking zijn vruchten van het geloof, van het waarachtige geloof. Dat staat niet alleen paalvast, dat is nog veel te zwak uitgedrukt, want u vindt het in de Bijbel: ‘Wij dan gerechtvaardigd uit het geloof’, Romeinen 5 vers 1. En zo zouden we u wel tientallen teksten kunnen noemen. ‘Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus.’ Daar ziet u dat de rechtvaardigmaking een vrucht is van het geloof. En zo is het ook met de heiligmaking. Vindt u niet in Handelingen 15: ‘Hun harten gereinigd hebbende door het geloof’ (vs. 9)?

Doop en Avondmaal beide zijn tekenen en zegelen. Waarvan? Van het verbond, van het verbond der genade. Ik hoef u niet te zeggen, en toch is het goed als het nog eens gezegd wordt, dat er twee verbonden zijn: het verbond der werken en het verbond der genade. Het verbond der werken is door ons vernietigd, en het verbond der genade is daarna gekomen, opgericht toen de Heere deze woorden sprak: ‘Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en tussen haar Zaad; Datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult Het de verzenen vermorzelen’ (Gen. 3:15).

Dit verbond bestaat nog. Nog eens: Doop en Avondmaal zijn de zegelen van dit verbond. Zegelen zijn het, en zegelen worden niet aan lege brieven gehangen. Om dus recht te hebben en recht te kunnen laten gelden op Doop en Avondmaal, moet een mens in het verbond zijn. Hij moet het ver-

bond hebben ingewilligd, het verbond der genade. Een ieder die erover denkt om aan de dis des Heeren plaats te nemen, moet zich ook afvragen of hem geleerd is om het verbond der genade in te willigen. Laat hij dat na, dan loopt hij gevaar dat hij als een onwaardige aan de dis is gezeten.

En omdat dat alles nu zo is, zegt het Woord in het u voorgelezen gedeelte dat we ons moeten beproeven: 'De mens beproeve zichzelf', 1 Korinthe 11 vers 23. Dat is dus een opdracht: de mens beproeve zichzelf, onderzoekte zich. Staan we hier een ogenblikje bij stil.

Is dit onderzoek mogelijk? En wanneer een mens het instelt, draagt dat dan vrucht voor hem? Heeft hij daar wat aan? Heeft hij wat, kan hij wat hebben aan zelfonderzoek? Kan hij door zelfonderzoek te weten komen wat zijn staat en hart is? Hier aangaande moet het onderzoek plaatshebben: staat en hart.

Welnu, de staat van een mens is van nature een natuurstaat, en door genade een genadestaat. En in de laatste komt hij, gaande van de eerste over, door de rechtvaardigmaking. Hij is in deze staat wanneer zijn schuld is weggenomen, en hem geschonken is een recht op het eeuwige leven, in de Heere Jezus Christus.

Hij moet zich onderzoeken ten aanzien van zijn hart. Als een mens in onderhandeling is gekomen met de Heere, dan heeft hij inmiddels zijn hart leren kennen. En wie zijn hart leert kennen, die weet er geen raad mee. En zulk een mens komt dan met zijn hart tot de Heere Jezus. En uit de volheid van de Heere Jezus, uit Zijn eeuwige verdienste, ontvangt hij dan een nieuw hart. En wat is er van dit nieuwe hart te zeggen? Dit, dat er de Wet des Heeren in gegraveerd staat, de Wet der tien geboden.

Nu, ten aanzien van deze twee zaken moet het onderzoek plaatshebben. En zulk een onderzoek is mogelijk. Niet alleen mogelijk, maar ook mogelijk is het om het met vrucht te doen, met een goed gevolg. Er zijn mensen die hun hele leven blijven tobben. Ik zeg niet dat deze mensen niet zalig worden, want daar heb ik geen stem in, wens ik geen stem in te hebben. Maar ik zou toch wel aan zulk een mens – ontmoette ik hem – vragen of hij ook onderzoek doet naar de oorzaak dat hij zo maar zijn hele leven blijft tobben.

Mogelijk is het onderzoek. Als ik neergeworpen wordt in de overtuiging van schuld en zonde en een bepaalde blik op mijzelf krijg, en als dan,

gelijk vanzelf spreekt, mij daar alles onder de voeten wegzinkt, en ik ben wat ik altijd geweest ben, niets anders dan een zondaar – dat kan mij toch niet gepasseerd zijn zonder dat ik het weet, te weten gekomen ben? Als dan in zulk een toestand mij wordt bekendgemaakt dat niet alleen anderen, maar ook mij, de verlossing die in de Heere Jezus Christus is, aangeboden wordt, en ik leer dan tegelijkertijd wat de Persoon van de Heere Jezus Christus is, wat Zijn verlossing is – dan kan dat toch alles niet gebeuren zonder dat ik er begrip van heb? En als ik dan uit mijzelf ga en mij met de Heere Jezus verenig, getrokken word door de Heilige Geest, en ik vind daar niet alleen de Persoon van de Heere Jezus maar ook Zijn gaven en schatten en zegeningen, onder welke de vergeving der zonden de eerste is – kan dat dan alles gebeuren buiten mijn weten om? Wie dit beweert, geeft te kennen dat hij het niet verstaat.

Dus, nu moet er onderzocht worden. En wat doet men dan? Men legt alles voor het Opperwezen neer. En als het dan werkelijk een werk Gods is, dan kan toch de Heere Zich daar niet onbetuigd laten? Het is Zijn eigen werk!

Maar wat kan hier belemmerend zijn? Gebrek aan oprechtheid, dat kan hier belemmerend zijn. Als wij van plan zijn om toch nog het een en ander buiten Christus vast te houden – *van plan zijn*, het is niet de vraag of wij dit meer dan eens dóén – maar als wij van plan zijn om ook maar iets buiten Christus vast te houden, dan zal de Heere niet antwoorden. En dan blijft het onderzoek onvruchtbaar. En dan zeg ik niet dat zo'n mens geen genade kan hebben, want om deze vraag gaat het niet. Ik spreek over belemmeringen die er zouden kunnen zijn bij het zelfonderzoek. Nu, als er iets vastgehouden wordt, een vrouw of een man, een kind of een vader, een positie, een zekere handel, een of ander ding dat ieder mens zonde noemt – er gebeurt niets. En het Opperwezen laat ons staan of liggen; Hij antwoordt niet. En men mag zijn hele leven onderzoek instellen, en dan zal het zijn hele leven het minste niet opleveren. Er staat in de Spreuken: 'Mijn zoon, geef Mij uw hart' (Spr. 23:26). En als wij dit doen mogen, dan zal de Heere niet blijken te zijn een land van uiterste donkerheid, of een dorre woestijn.

Het onderzoek is dus mogelijk. Het is geboden. 'De mens beproeve zichzelf.' Hij mag aan het Avondmaal niet komen voordat hij zich

onderzocht heeft. Voor de oprechten spreekt dit vanzelf, want de oprechten doen het eigenlijk voortdurend, die leven in zelfonderzoek. Dus dat spreekt voor de oprechten vanzelf, dat de Heere dat gebiedt: een mens beproeve zichzelf. En het belang van de zaak brengt het mee. Want hoe zwaar moet het de dwaze maagden gevallen zijn de deur dicht te vinden (Matth. 25)?

Een vraag: ‘Zouden de dwaze maagden werkelijk geloofd hebben dat het goed met ze was? Kan een mens geloven dat het goed met hem is, als het niet goed met hem is?’ Hierop antwoord *ik*, niet de Heere, *ik* – versta dat goed; maar mijn antwoord wil ik u toch graag meedelen. *Ik* geloof niet dat de dwaze maagden het ervoor gehouden hebben dat het goed met ze was. *Ik* geloof niet dat het iemand gelukt te geloven dat het goed met hem is, als het niet goed met hem is.

‘Vanwaar komt dan het zelfbedrog?’, zo zult u zonder twijfel willen vragen. Een mens gaat er overheen! Hij is dikwijls genoeg gewaarschuwd. Hij heeft de prikkels van de waarheid gevoeld. Maar het heeft hem niet behaagd er zich ernstig rekenschap van te geven. Tja, maar nu kan een mens dat wel bedekt houden, maar het blijft niet bedekt. En zo is het geweest bij de dwaze maagden, en bij allen. Ach, er komt zo wat somtijds kijken als een mens moet heengaan. Niet altijd, maar somtijds komt er heel wat kijken. En als de Heere het toelaat, dan kunnen we een leven lang over de dingen heengaan. Maar als we eens werkelijk bij de dingen bepaald worden...

Het is niet de vraag of er wat gebeurd is, want er kan zoveel gebeurd zijn dat zonder enige betekenis is. Maar het is de vraag of we geloven dat God in Christus onze Vader is. En wie dat niet kan geloven, helemaal niet kan geloven – ik zeg niet dat er geen aanvechtingen en bestrijdingen zijn – maar wie dat helemaal niet kan geloven, die is ook geen gelovige en heeft nog geen genade. En als men daar nu overheen gaat en ertegenin gaat, welnu, dan kan men met zijn ervaringen het een heel eind brengen, vooral in deze tijd waarin wij geen licht meer hebben in de dingen en waarin zowat niemand het meer weet. Maar wij moeten voor God verschijnen. ‘Wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus,’ 2 Korinthe 5 (vs. 10), ‘opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.’ En u zult

zeggen: Ja, maar naar dat woord kan geen mens bestaan. Juist, en daar gaat het nou juist om, daar komt het nu juist op aan, dat we bevindeljk hebben leren kennen dat we voor God niet bestaan, en dat er Eén gekomen is, Die tot ons kwam, Die wel voor Hem bestaat, en in Wie ook de grootste van alle zondaren voor God bestaat. Daar komt het juist op aan, dat is het juist.

Dus het gewicht van de zaak eist het, eist dat we ons onderzoeken. En we moeten het niet klein achten dat we hiervoor de tijd en de gelegenheid nóg hebben. Want het kon afgesneden zijn. Hoe dikwijls denkt een begenadigd mens niet: ‘O, o, als ik toen eens gestorven was!’ Want als u een begenadigd mens zijt, komt het hele leven gedurig op u aanrollen. Gedurig. En wat ziet u dan? Dan ziet u dingen waarbij u de ogen moet neerslaan, als de tollenaar in de tempel. En u ontdekt nooit iets waarbij u de ogen níét moet neerslaan. Dat gaat bij een begenadigd mens zijn gehele leven door. Ik zeg: dat gaat bij een begenadigd mens zijn hele leven door – maar dat is te zwak uitgedrukt. Dat krijgt in het leven van een begenadigd mens hoe langer hoe meer betekenis. God heeft geplaatst en plaatst zijn leven in het licht.

Nu, als u hier nu enige kennis van hebt, dan moet u maar zeggen wat er in dit licht aanschouwd wordt. Hoe dikwijls legt een begenadigd mens zijn handen niet op het gezicht en zegt: ‘Ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen’ (Ezra 9:6). Hoe dikwijls doet hij dat niet? Hoe menigmaal steekt hij zijn hoofd in de kussens, uitroepende: ‘Ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn’ (Ps. 143:2). Want het is hier zo dat de zonden bij een begenadigd mens wel vergeven zijn... Waarlijk, ze zijn vergeven. Ze zijn geworpen in de diepte van de zee. Ze zullen nooit meer in het gericht tot veroordeling gesteld worden. Ze zijn er, maar ze worden niet toegerekend wanneer iemand begenadigd is. – Maar ze blijven, de zonden blijven, en het gevoel ervan ook. En dat is nodig, dat is nódig. Het gevoel van de zonden moet blijven.

Want vertel mij eens, hoe kan ik in oprechtheid des harten medelijden met u hebben als u in moeilijkheden verkeert? Hoe kan ik dat doen? Dat kan ik dán doen, wanneer ik mijn volstreckte onwaardigheid niet slechts erken, maar ook gevoel. Om waarlijk barmhartig te kunnen wezen ten opzichte van uw naaste, moet u voelen – niet erkennen, vóelen – welk een

oneindige barmhartigheid er nodig was om u te kunnen begenadigen. U begrijpt wel dat onze conversatie wat anders zou wezen dan ze gewoonlijk is, als deze zaak aanwezig was bij wat meer mensen. Een begenadigd mens leeft in belijden. Hij brengt vanaf zijn begenadiging zijn leven door in belijden. Elke dag, elke avond, elke morgen, elke dag, menigmaal in de nacht. Hij brengt zijn leven door in het belijden van zonden, van *zijn* zonden. En zo kan ook alleen maar *hij* met iemand die in de zonde valt, of die hij ziet zondigen, te doen hebben – terwijl een ander er heel wat drukte van heeft.

De zaken moeten onderzocht worden: het is mogelijk ze te onderzoeken, het gewicht der dingen eist het, en het onderzoek is geboden.

Nu zou hier nog zoveel kunnen worden gezegd. Nu moet ik u verder aanraden om het formulier van het Heilig Avondmaal en de 30e afdeling van de Catechismus eens in een stil ogenblik – en dat vindt u wel – in een stil ogenblik in de hand te nemen, te lezen en te overdenken. Want daar vindt u in het kort de stof van een voorbereidingspredikatie. Dan ben ik ervan overtuigd dat hoewel ik heel weinig nog maar heb gezegd, u toch zult vinden wat ik u heb mogen zeggen, en dat wanneer deze dingen worden uitgesproken, er alleen sprake kan zijn van een voorbereidingspredikatie.

Want u moet nooit menen dat wanneer men anders handelt in zulk een predikatie, men getuigenis geeft van liefde tot de naaste. Want dat is alles schijn, dat is bedrog, dat is een afschuwelijk bedrog. U wordt bedrogen wanneer u zulke dingen hoort en u handelt dwaas wanneer u ze gelooft. Liefde bestaat niet buiten Christus. Die wordt alleen in Christus gevonden. Vergeet het niet, wanneer u neemt de 30e zondag en het formulier van het Heilig Avondmaal.

U moet weten dat men tevergeefs zich vleit wanneer men denkt dat wanneer men volgens een voorbereidingspredikatie als deze geen recht heeft op het Heilig Avondmaal, men de deur des hemels zal geopend vinden. Deze deur blijft gesloten – zo men volgens deze voorbereidingspredikatie geen recht heeft op de viering van het Heilig Avondmaal – de deur blijft gesloten. En dan zal al ons kloppen niet baten, evenmin als het de dwaze maagden geholpen heeft. Want waarlijk, men hoeft niet zo te kloppen, men hoeft zo hard niet te kloppen om binnen te mogen komen. Men hoeft niet op de deur te bonzen, zoals dat de dwaze maagden gedaan heb-

ben. Binnen gaat men zo gemakkelijk. ‘Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden’ (Zach. 4:6).

Ja, geeft u maar rekenschap van wat u zegt aangaande zulke uitspraken: ingaan gaat zo gemakkelijk. ‘Waarin zit dan de moeilijkheid?’, zult u misschien denken. ‘Er zijn toch zoveel mensen die hun best doen om binnen te komen. Och, er zijn er nog zoveel die hun leven lang met de waarheid blijken op te hebben, de waarheid onderzoeken, er wat voor doen, er geld voor uitgeven, enzovoort. En hoe komt het dan dat die mensen met moeite na moeite te worstelen hebben om binnen te komen?’ Ja, hoe komt dat? Dat moet voor deze mensen opgelost worden. En dat wordt opgelost als een mens overtuigd geworden is door de Heilige Geest, door middel van de Wet en door middel van het Evangelie.

Overtuiging van de Heilige Geest door de Wet, overtuiging van zonden, is niet voldoende. Deze overtuiging is nodig, maar hierbij moet komen een overtuiging van zonden door het Evangelie. En niet zodra is dit gebeurd, of men verstaat het woord van de apostel: ‘Ik had niet geweten de begeerlijkheid zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeren’ (Rom. 7:7). Men had zaligheid begeerd, altijd begeerd, jarenlang begeerd. Ja? Ja? Nee! Nee! Men had een zaligheid begeerd die er niet is. En zolang een mens een zaligheid begeert die er niet is, vindt hij geen rust. Een mens kan de zaligheid niet begeren, voordat de zaligheid geopenbaard is. En de zaligheid wordt geopenbaard in Jezus Christus. En als deze openbaring heeft plaatsgehad, dan gaat de mens, getrokken wordende en gelovende, over in Christus Jezus. En hierom heeft de Heere Jezus immers gezegd, toehoorders: ‘Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden’ (Matth. 7:7). En nu is daar een grote schare van mensen die zoekt en bidt en klopt, en men ontvangt niet, en de deur gaat niet open, en men vindt niet. Is dan dat woord niet waar? Wie is er nu waar: de mens die zegt dat hij zoekt en klopt en bidt, of de Heere Jezus? Want beiden kunnen hier niet waar zijn. Want zij komen met elkaar in conflict; zij spreken elkaar tegen. Wie is er nu waar? Wie er waar is, dat ziet een mens – nog eens – wanneer er overtuiging is door de Heilige Geest door de Wet en door het Evangelie.

En zo komt dan de mens in het bezit van een zaligheid waarom hij nooit heeft gevraagd. En wie in het bezit van een zaligheid komt waarom

hij nooit heeft gevraagd, die zegt: ‘Dat is genade, dat is genade, dat is enkel genade.’ En nu kan God verheerlijkt worden, en de mens zegt: ‘Ik zal mij nog dieper vernederen dan alzo’ (vergelijk 2 Sam. 6:22).

Gebruik maar de rechte middelen, gebruik ze maar. En onttrek u toch alstublieft, onttrek u daar waar anders gesproken wordt. Onttrek u toch! Denk of zeg niet: ‘Wat blijft er dan van de orde?’ Denk of zeg niet: ‘Maar dan zou ik de gehele rustdag thuis moeten blijven.’ Zeg of denk zulke dingen niet. Het gaat om uw zaligheid! En dan gaat het nog om iets anders, dat is om de waarheid en om de ere Gods. En nu wonen er mensen naast u en u hebt familie, misschien kinderen, misschien ouders, en die zien wat u op de dag des Heeren doet, en u geeft ze vrijmoedigheid om ook zo te doen, en u brengt ze in de verleiding, onder de beademing en de invloed van een prediking waaronder men nooit kan zalig worden, als men ze gelooft.

Zoek, zoek een mens te wezen. Een mens door God geschapen – en alleen dit legt de verplichting op u om voor de Heere te wezen. Zoek een mens te zijn, zoek een christen te wezen die leeft onder het aanbod van de genade Gods. Allen leeft gij daaronder. Het wordt u aangeboden, en ge moogt het hebben. Zoek een christen te zijn.

En wijk niet als u in een vijandige omgeving zijt. Wijk niet, wijk geen duimbreed. Ten eerste zal men dan respect voor u krijgen. Want met al uw toegeven maakt u het erger en u verliest alle achting. Wijk geen duimbreed, en men zal respect voor u krijgen. Ontbreekt u de kracht – zeg het niet dat u de kracht ontbreekt, als u niet tegelijkertijd ze zoekt in of bij de Heere. Zouden wij daarom bekeerd zijn om nog de leugen lief te hebben en te zeggen: ‘Ik heb geen kracht en daarom...’? Dat is precies hetzelfde als wat er gezegd wordt: ‘Ik heb een juk ossen, ik heb een stuk land, ik heb een vrouw getrouwd...’ (Luk. 16). Er staat: ‘Wordt krachtig in den Heere en in de sterkte Zijner macht’ (Ef. 6:10) En nog eens, als u zoudt willen zeggen: ‘Dan raakt alles in mijn huisgezin overhoop’, dan zeg ik: wie heeft u dat verteld?

Wees geen leugenaar. En zijt ge het tot hiertoe geweest, beken het. Neem uw plaats in die de Heere u aanwijst. Ben je een kind, neem je plaats in en zeg tegen vader en moeder: ‘In alles wens ik u graag te gehoorzamen – niet in deze dingen; in deze dingen mag ik u niet gehoorzamen’, als vader of moeder je een verkeerde weg wijzen. Zijt ge ouder, vader of

man, of moeder of vrouw, de Heere heeft u uw plaats aangewezen en ge kunt uw plaats leren kennen. Neem deze plaats in, wijk niet, en gebruik daartoe Hem Die gezegd heeft: 'Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht' (2 Kor. 12:9).

Amen.

Gebed:

Het is alles Heere, uiterst gebrekkig, maar ach, U kunt U er toch van bedienen. En wij hebben het nodig dat U dit doet, anders blijft alles ongezegend. Doe het om Uws Naams wil. Breng ons tot onszelf, en laat ons gewillig zijn, zo gemaakt zijnde door U, om af te dalen ook in de diepste schuilhoeken van ons hart, daar het verraad te speuren en naar boven te brengen, en ermee te komen tot Uw kruis en tot Uw Geest. Want het verraad is er. Leer ons dan leven zoals U wilt dat we leven zullen. Doe ons bidden met het hart:

Leer mij, o God van zaligheden,
Mijn leven in Uw dienst besteden;
Gij zijt mijn God, vat Gij mijn hand.

Vergeef het zondige in het spreken. Reken het ons niet toe. Maar wil tóch de waarheid erdoor verheerlijken en Uw deugden. En wil óók, daar waar het is, het geloof versterken, en daar waar het niet is, het geloof scheppen.

Amen.

Gezongen: Psalm 139:1.

Predikatie over Prediker 7:3a, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 3 december 1952 te Bennekom

Gezongen: Psalm 68:14 en 17.

Gelezen: Prediker 7.

De gebeden zijn niet opgetekend.

Bediening van het Heilig Avondmaal.

Gezongen tijdens de bediening van het Heilig Avondmaal: Psalm 51:9 en 10, Psalm 130:3 en Psalm 130:4.

Wij vragen uw aandacht voor een woord uit het u voorgelezen hoofdstuk, Prediker 7, het begin van het derde vers:

‘Het treuren is beter dan het lachen.’

Dat is een uitspraak van een die het kon zeggen, en wij weten allen het een en ander van deze man. Koning Salomo zegt: *‘Het treuren is beter dan het lachen.’*

Wij staan ietwat vreemd tegenover een uitspraak als deze. Wij kunnen er niet goed mee overweg. Feitelijk denkt ieder mens, van nature althans, er anders over; hij zegt: ‘Het lachen is beter dan het treuren.’ Wanneer wij een uitspraak hebben over de eeuwige dingen – trouwens, dit geldt de uitspraken over alle dingen – dan moeten wij steeds vragen naar de grond waarop zulk een woord rust, en dan zal het gemakkelijk zijn om de waarheid te toetsen.

Welnu, God heeft de mens goed en naar Zijn evenbeeld geschapen. En toen de mens daar stond, versierd met de Goddelijke trekken, had hij aan God genoeg. Hij kende Hem, hij aanschouwde Hem en Zijn werken, en hij eindigde in Hem. Hij kon waarlijk met zijn hart zeggen, en dat deed hij dan ook: ‘Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen’ (Rom. 11:36). Maar nu is deze mens in een andere toestand gekomen. Van God, zijn Schepper, heeft hij zich losgemaakt en zich gegeven aan het zichtbare

en tastbare. En nu spreekt het vanzelf dat er in niemands hart van nature iets anders zijn kan dan de bede, het verzoek, het geroep: 'Wie zal ons het goede doen zien?' (Ps. 4:7). Als een mens overtuigd is, als het werk der overtuiging van zonden zijn beslag gekregen heeft, zó dat de mens waarlijk tot zichzelf gebracht is, dan ziet hij, hoe het hem ondanks al zijn godsdienst en bij al zijn godsdienst gegaan is om brood, om het zichtbare en tastbare, hetwelk insluit de verwerping van God.

De Schrift dan zegt: *'Het treuren is beter dan het lachen'*, en zij heeft gelijk. Er zijn er ook die haar gelijk geven. En wij moeten ons afvragen of wij tot dezen behoren mogen. Toen Job op de mesthoop zat, was het toen niet goed, ofschoon hij het verlies van kinderen, geld en goed, en gezondheid te betreuren had? Was het niet goed, toen Lazarus in zijn nameloze ellende voor het huis van de rijke man lag? Er was, zo vertelt de Heere Jezus, een man die een bijzonder rijke oogst gehad had, zó rijk, dat hij er geen raad mee wist; hij wist niet onmiddellijk wat hij doen zou, maar ten slotte zegt hij: 'Ik zal mijn schuren afbreken en grotere ervoor in de plaats stellen' (Luk. 12:18). Was het goed? In diezelfde nacht stierf hij.

'Het treuren is beter dan het lachen.' Elk treuren? Nee, niet elk treuren. Er is een wanhopige droefheid. Dat is iets vreselijks. Zulk een droefheid vindt u bij Judas. De man had niet weinig. Hij bekende, zonder dat iemand hem hiertoe aanspoorde, dat hij gezondigd had. Hij kwam ervoor uit voor de hele wereld. Hij noemde zijn zonde. En hij gaf herstel (Matth. 27:3). Een wanhopige droefheid! Want de verlossing, die hem uit zijn verschrikkelijke toestand had kunnen redden, bleef voor hem bedekt. En als een mens aangegrepen is door zijn zonden en er is geen bekendmaking van het heil van Jezus Christus, wat heeft dan nog waarde voor hem? Zou hij dan ook nog ergens heen kunnen vluchten? Judas is gevluht tot de dood. Een wanhopige droefheid...

Er is een oppervlakkige droefheid, een droefheid die overgaat. En wat moet ik nu zeggen? Een droefheid die overgaat, zonder dat er een wortel van ware ootmoed in het hart geformeerd is – dat moet ik zeggen. Dit is een droefheid voor een tijd. Vijandschap blijft achter. Ik heb mensen gekend, die, wanneer er ook maar een enkel woord over godsdienst werd gesproken, onmiddellijk begonnen te wenen, maar van wie het stenen hart niet werd weggenomen. Voorbijgaande droefheid...

Er is een wereldse droefheid. Die is er, wanneer een mens geslagen is in zichtbare en tastbare dingen. Zo heb ik een vrouw gekend die op zee drie van haar kinderen in een schipbreuk verloor. Zij is verteerd van droefheid. Wereldse droefheid...

Er is een gehuichelde droefheid. Deze vindt u bij Saul, de koning. Hij was bedroefd. U kunt het lezen in 1 Samuël 15. Maar het was niet echt. Waaruit blijkt dat het niet echt was? Hoor maar: 'Eer mij toch voor de oudsten des volks' (vs. 30). Wie waarlijk bedroefd is, vraagt daar niet om. Wie waarlijk bedroefd is, is het met God eens geworden in betrekking tot de eeuwige rampzaligheid en in betrekking tot de schande onder de menskinderen, is het zó met God eens geworden, dat God hem in eeuwigheid geen kwaad meer doen kan, hetgeen openbaar wordt op de posten. Als deze mens geslagen wordt in werelds bezit, in betrekkingen, enzovoort, dan is er in de grond bij hem niets veranderd, niets, met God verzoend zijnde.

De ware droefheid is er, wanneer de Heere, de Heilige Geest, de mens bearbeit. Er staat dat de Zoon des mensen niet is gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering (Matth. 9:13). Zo moet er dan een werk van de Heilige Geest zijn door de Wet. 'Want', zo schrijft de apostel Paulus, 'door de Wet is de kennis der zonde' (Rom. 3:20). Maar hieruit volgt toch niet de ware vernedering. De Wet werkt toorn. En alleen een zacht woord keert de grimmigheid af. Als de Heilige Geest dan verder een mens bearbeit door het Evangelie, dan krijgt hij nog een andere blik op zijn zonde en schuld. Hij ziet zich dan in al zijn verfoeilijkheid, afschuwelijkheid, verwerpelijkheid, en tegelijkertijd aanschouwt hij de genade en de liefde Gods in Christus Jezus. Déze mens aanschouwt God. En deze aanschouwing doet hem zeggen: 'Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw, in stof en as' (Job 42:5), of: 'Wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben, en ik woon in het midden van een volk dat onrein van lippen is; want mijn ogen hebben den Koning, den HEERE der heirscharen, gezien' (Jes. 6:15). Dan is het: 'Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen' (Ps. 51:6). En men is beschaamd evenals Ezra: 'Ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aanzicht tot U op te heffen' (Ezra 9:6), en als Daniël: 'Bij U, o Heere, is de

gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten' (Dan. 9:7). Deze mens blijft nu niet onder de Wet, maar hij gaat uit zichzelf en hij wendt zich tot Christus, zijn enige behoudenis. Hij ziet aan beide zijden van Christus de afgrond, maar Christus als de Rots waar ontkoming is. Tot Hém wendt hij zich, met Hém verenigt hij zich, dat is: voor Hém opent hij zijn hart. In Hem laat hij zich met God verzoenen. Hij ontvangt de Heilige Geest en bekennt wat hij is, wat hij gedacht, gesproken en gedaan heeft. Hij ontvangt in het bloed van Christus vergeving van zonden. En hij bekeert zich tot de Heere. En wanneer hij dit gedaan heeft, dan blijft hij zich bekeren. Hij blijft een treurende, een mens die een mishagen aan zichzelf heeft, die met zichzelf niet mee kan, tegen zichzelf ingaat, een mens die waardig is – niet *was* maar *is* – om te gronde te gaan voor eeuwig, maar onder dat alles gelovig, het oog vestigende op de Heere Jezus en op Zijn barmhartigheid.

Is het treuren niet beter dan het lachen? Déze mens heeft zichzelf gevonden. De mensen, heb ik op de laatste rustdag gezegd, dwarrelen daarheen.* Zij hebben zichzelf niet, zij zijn aan zichzelf ontglipt, zij weten niet eens dat ze er zijn! Dat is de toestand van de natuurlijke mens. Déze mens heeft zichzelf gevonden, zoals de zoon in de gelijkenis. Van hem wordt gezegd dat hij tot zichzelf kwam (Luk. 15:17). Dat had hij niet kunnen doen als hij niet zichzelf gevonden had. Wat doet hij nu met zichzelf? Precies het tegenovergestelde van wat hij in het paradijs gedaan heeft. Daar heeft hij zichzelf in eigen hand genomen. En nú legt hij zichzelf uit zijn hand in de hand van de Heere. 'Mijn zoon, geef Mij uw hart' (Spr. 23:26). Deze mens heeft zichzelf leren kennen. Hij is tot op de grond, tot op de bodem toe gekomen. Hij heeft zich aan niets meer kunnen vastklemmen. En daar, waar hij nu gekomen was, op de bodem, daar is hij opgezocht, door Hém die eens zei gekomen te zijn om te zoeken en zalig te maken wat verloren was (Luk. 19:10). Een mens – en zo ben ik, zo is u, zo is ieder mens – begint met aan zijn behoudenis te werken, zonder dat hij nog de ware behoudenis nodig heeft. Dat is zijn vroomheid. En zo gaat de godsdienstige mensheid door het leven en uit het leven – naar de afgrond. Daar was geen begin. Daar moet u wél op letten, want wij zijn

* Predikatie van 30 november 1952, bundel 2000-'02, blz. 193 e.v.

geneigd om hier te zegenen, en er is ook geen kerk waarin dat niet gebeurt, dat heeft overal plaats!

De mens, over wie ik nu met een enkel woord gesproken heb, zei óók eens: ‘Het lachen is beter dan het treuren.’ En nu is alles bij hem veranderd. Waardoor? Door de wedergeboorte. Door de wedergeboorte wordt de mens in de grond veranderd.

Nu wilde ik u de vraag voorleggen of u een wedergeboren mens zijt. Nu moet u niet zeggen: ‘Dat is een gewichtige vraag’, want dat weten wij. Maar u moet er het antwoord op hebben. En u moet verder uzelf onderzoeken wat u daarop zou kunnen antwoorden en hoe u erachter gekomen zijt, dat u een wedergeboren mens zijt. Zéggen helpt niet. Men moet het met de stukken kunnen aantonen dat men een wedergeboren mens is. En wanneer u dat bent, dan zegt ook ú: *‘Het treuren is beter dan het lachen’*, en u hebt het grote voorrecht onder vele andere voorrechten die hier genoemd kunnen worden, dat u het eens geworden bent met de Bijbel, want Jakobus spreekt precies zoals Salomo. Hij schrijft: ‘Gedraagt u als ellendigen’ (Jak. 4:9).

Amen.

Gezongen: Psalm 131:4.

Dr. H.F. Kohlbrugge, gedeelten uit het geschrift ‘De ware zelfbeproeving’

Het zaligmakende geloof ziet zich door Christus tot God gebracht: God is voor het geloof het hoogste en enige Goed. Het heeft des Heeren sterkte aangegrepen en met Hem vrede gemaakt, en dat doet het gedurig. Want in het ware geloof is het alles leven en werkzaamheid. Zelfs als het in rust, ja in doodsrust schijnt gezonken te zijn, komt er toch een machtig roepen, een schreeuwen, dat niet onder woorden te brengen is, uit de diepten der ellende omhoog. Het ware geloof rust, met verheuging en aanbidding, en met verloochening van alle willen en lopen, in Gods vrijmacht en soevereiniteit. Het graaft zo diep, tot het anker verzonken is in de enige grond van behoud, in de gerechtigheid van de Middelaar. De Heere Jezus moet het zijn, geheel en al, Zijn genade, en de liefde Gods, en de gemeenschap des

Heiligen Geestes. Het schuwt alle valse gronden, getuigt ertegen en haat ze met een volkomen haat. Het leeft op bij de klank van 's Heeren welbekende stem, bij de prediking van Zijn Naam, en voor al het overige wordt het als een dode. Waar het zaligmakende geloof is, kan men dwalen op vele doolwegen, maar totdat men de goede weg weer gevonden heeft, houdt de klacht niet op: 'Zoek Uw knecht, want Uw geboden heb ik niet vergeten' (Ps. 119:176). Telkens weer moet men tot de Bron zelf komen, tot de Fontein geopend voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid. Van deze Bron van levend water wijkt het ware geloof niet. Het onderhandelt met God en met de Heere Jezus Christus Zelf.

Het zaligmakende geloof heeft in zich boete en bekering, een waar berouw, een oprecht bedenken van zijn zonden, van zijn vloek- en doemwaardigheid. Zeker, men gevoelt daar zijn dood, en er ligt diep in het hart een sidderen en beven voor de hoge Majesteit Gods, en uit het diepst van een verslagen hart en van een verbrijzeld gemoed komt daar de bede op: 'O, Heere, straf mij niet in Uw toorn, en kastijd mij niet in Uw grimmigheid!' (Ps. 6:2). Dan voelt de gelovige de pijlen van Gods gericht in zijn boezem, en het wordt tot een behoefte van de ziel dat God voor de schuld en zonde genoegdoening krijgt, dat er waarlijk recht geschiedt voor de misdaad en overtreding, zo dat aan de Wet voldaan wordt.

Maar zie, het ware geloof weet niets te brengen; immers wat gebracht wordt, moet voor God eeuwig gelding hebben. Dan wordt daar voor het oog van het ware geloof onthuld de genoegdoening, die Gode door Christus gebracht is, de gerechtigheid, die alleen voor God geldt, door Christus teweeggebracht, de levendmakende en heiligende Geest, door Hem verworven. Christus wordt hem geopenbaard als Die de straf draagt, en de schuld uitdelgt, als Die 'zonde' gemaakt is tegen de zonde, en vloek tegen de vloek, als de dood van de dood. Hij wordt openbaar als de verzoening van de eeuwige toorn van God over de zonde. Het ware geloof is er dadelijk op uit, deze genoegdoening voor zich te vinden, deze gerechtigheid en heiligheid van Christus voor zich te hebben; het valt voor God in de schuld, bekent de eeuwige dood verdiend te hebben, en vindt en krijgt, en neemt met beide handen aan en ontvangt met de armen van het hart het eeuwige leven, de Borg, met alles, wat Hij voor een dood- en doemwaardige is en blijft.

Hoe is het daarentegen met het schijngeloof? Het schijngeloof heeft niet voor het woord: 'Zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen' (Hebr. 11:6). Het siddert niet als het verneemt: 'Onderzoekt uzelf, of gij in het geloof zijt, beproeft uzelf' (2 Kor. 13:5). Alle bovengenoemde waarheden noemt het dierbaar, en het zou heel vreemd opzien, als men zei dat het deze waarheden aanneemt zonder toepassing op zichzelf. Immers, men gelooft ze. Maar waartoe? Om er zich kussens van te maken onder de oksels, terwijl men op de krukken van zijn ongerechtigheid zich vooruit-helpt, in plaats van tot de Heere Jezus te gaan om genezing van zijn lamme voeten. Men gelooft ze, maar het is slechts een 'weten', veel kennis en opgeblazenheid. Men kan gemakkelijk geloven en al maar door geloven, en er gemakkelijk over spreken hoe liefelijk en beminnelijk de Heere Jezus is. Maar is het ook een zaak van het hart? Daarom, omdat het dat niet is, is er geen behoefte aan verlossing van zonden, aan vrijmaking van alle banden. Niet het geringste geeft men er voor prijs; van verloochening van zichzelf, van het loslaten van de geringste lust weet men niet. Het 'ik' houdt men vast, met alles wat aan het 'ik' kleeft. Men gelooft aan de hemel, om op aarde zijn paradijs te houden. Wat de hemel en het stuk van de zaligheid van de ziel betreft, is men spoedig met het geloof klaar; wat betreft het aardse gelooft men niets. Men wacht er zich wel voor, alles te verkopen, om 'de parel van grote waarde' te bezitten, men denkt er niet aan, alles over te geven om de akker te bezitten, waarin die schat verborgen ligt. Door veel te horen en te overdenken van de dingen des hemels, heeft het schijngeloof zich uiteindelijk eraan gewend het dáárvóór te houden dat het die dingen nu ook voor zichzelf heeft. Het is ermee als met iemand die dagelijks met veel geld omgaat, waarvan hem niets toekomt. Zo is het te verklaren dat het zich als in een lusthof menigmaal in de dingen van het eeuwige leven verlustigt, ja, het zou de dood ervoor kunnen ondergaan, zó liefelijk schijnen zij. Maar dat alles is geen zaak van het hart. Het rechte, het in de Heilige Geest zich toe-eigenen, ontbreekt geheel. Het met het hart daaraan vasthouden en daarop blijven staan dat men Christus door het geloof aangenomen heeft, en dat Hij door het geloof in het hart woont, leeft en werkt, dát wordt juist gemist.

Anleitung zur wahren Prüfung unserer selbst nach drei Stücken unseres Abendmahl-Formulars, 1855